

RASPRAVE

Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje 40/2 (2014.)

UDK 811.163.42'374(Klaić, B.)

811.163.42'373.46

Izvorni znanstveni rad

Rukopis primljen 14. VII. 2014.

Prihvaćen za tisak 4. XI. 2014.

Antun Halonja

Milica Mihaljević

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

Ulica Republike Austrije 16, HR-10000 Zagreb

ahalonja@ihjj.hr, mmihalj@ihjj.hr

RAČUNALNI NAZIVI U *NOVOME RJEČNIKU STRANIH RIJEČI* BRATOLJUBA KLAJČA I ŠKOLSKE KNJIGE

U radu se analizira obradba računalnih naziva u *Novome rječniku stranih riječi* Bratoljuba Klaića i Školske knjige. Analizira se ustroj rječničkoga članka natuknica koje nose terminološku odrednicu *INFORM.* te se analiziraju pojedini elementi rječničkoga članka (natuknica, morfološko-naglasni blok, definicija, odrednice). Leksikografska se obradba računalnih naziva uspoređuje s obradbom u postojećim englesko-hrvatskim informatičkim rječnicima (Kiš, Panian), ali i s obradbom u općim rječnicima hrvatskoga jezika (HER, *Školski rječnik hrvatskoga jezika*).

1. Uvod

U *Rječniku stranih riječi* Bratoljuba Klaića iz 1983. godine ne nalazi se terminološka odrednica *inf.* ni *inform.*, a u rječniku se nalazi samo nekoliko natuknica koje pripadaju računalnome nazivlju: *kompjuter/kompjutor*, *hardware*, *software/softver*. Taj je rječnik izdan u godini smrti Bratoljuba Klaića, a za tisak ga je pripremio sin Bratoljuba Klaića Željko Klaić. Godine 2012. objavljen je *Novi rječnik stranih riječi*¹, koji kao autori potpisuju Bratoljub Klaić i Školska knjiga. Analizu računalnoga nazivlja u *Novome rječniku stranih riječi* započet ćemo upravo s nazivima koji su zabilježeni već 1983. godine. Usporedili smo obradbu tih naziva u rječniku iz 1983. i u rječniku iz 2012.

¹ U nastavku rada Novi Klaić.

Klaić (1983.)	Novi Klaić (2012.)
kompjūtor, kompjūter v. computer (danas sve više prodire ovakvo, fonetsko, pisanje, osobito za elektronsko računalo); <i>isp.</i> »Ja i ne znam što je to kompjutor« – šapnula je ona... – »Aparat, električni, koji umjesto vas pamti i zna... Električni mozak...« – odgovorio je mladić (Šegedin, <i>Crni smiješak</i>).	kompjūtor (pored: kompjūter) m. engl. (<i>computer</i> iz lat. <i>computer</i> ; <i>computare</i> : »računati«) <i>INFORM.</i> elektronički uređaj koji prima, obrađuje, sprema i ponovno reproducira pohranjene podatke, obavlja matematičke i logičke operacije; moguće ga je programirati prema potrebi posla
hardware engl. (čit. hãrdver) metalna, željezna roba, željezarija; u elektronici: materijal koji ulazi u konstrukciju elektronskog računara, pa i sam računar; <i>isp.</i> software.	hãrdver m. engl. (<i>hardware</i>) 1. metalna, željezna roba, željezarija; 2. <i>INFORM.</i> materijal koji ulazi u konstrukciju elektronskog računala uključujući sve vanjske uređaje (pisač, modem, miš, tastatura i sl.); sklopovska oprema, sklopovlje; usp. softver
sòftver v. software; <i>isp.</i> »oglas za voditelja školskog softvera objavljuje Zavod za primjenu elektroničkih računala« (<i>Novine</i>). software engl. (čit. sòftvër) programi i načini upotrebe elektroničkog računala, sve ono što u funkcioniranju kompjutera ovisi o čovjeku za razliku od hardwarea (v.).	sòftver m. engl. (<i>software</i>) 1. <i>INFORM.</i> programi i načini upotrebe elektroničkog računala, sve ono što u funkcioniranju računala ovisi o korisniku; usp. hardver; 2. <i>PREN.</i> sve što nije materijalno, konkretno, ono što je misaono

Usporedbom obradbe u dvama rječnicima možemo zaključiti da je u rječnik iz 2012. unesena odrednica *INFORM.* te je njihova obradba djelomično ili potpuno izmijenjena. To je osobito vidljivo u obradbi natuknice *kompjutor*. Ipak je gotovo nevjerojatno da se uz tu natuknicu ne nalazi domaći naziv *računalo* koji je danas posve prihvaćen i nalazi se u svim općim i terminološkim rječnicima.

S druge strane obradba natuknica *hardver* i *softver* gotovo je istovjetna obradbi iz 1983. godine. Čak se prenosi i pogrešan naziv *elektronski* umjesto *elektronički*. Jasno je da se u rječniku iz 1983. godine ne nudi nikakva domaća istoznačnica za te nazive, ali začuđuje da se ni u rječniku iz 2012. ne nalazi ni jedna domaća istoznačnica za *softver* (*programi, programska podrška, programska potpora*) iako se ti nazivi nalaze u mnogim računalnim i općim rječnicima.

U ovome radu obradba računalnih naziva iz Novoga Klaićeva rječnika iz 2012. uspoređuje se s jednojezičnim hrvatskim rječnicima te s prijevodno-objasnidbenim terminološkim informatičkim rječnicima. U Kiševu rječniku za *software* postoje hrvatske istovrijednice *programska oprema, programska potpora* i *programska podrška*, a za *hardware* *sklopovlje, strojna oprema* i *strojevi-na*, dok u HER-u uz *hardver* postoji i natuknica *sklopovlje*. U *Školskome rječniku hrvatskoga jezika* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje i *Školske knji-*

ge natuknica se *hardver* upućuje na nazive *sklopovlje* i *strojna oprema* (koji se nalaze pod natuknicom *oprema*), a natuknica *softver* upućuje se na naziv *programska podrška* (koji se nalazi pod natuknicom *podrška*).

Iz uvoda *Novoga rječnika stranih riječi* iz 2012. godine doznajemo da je u rječnik uneseno oko 2000 novih natuknica i oko 1000 novih značenja postojećih natuknica. To su strane riječi koje su se od 1978. godine udomaćile u hrvatskome jeziku iz područja komunikacija (*prepaid*, *airbus*, buking, *cyberspace*, *mobitel*, *pager*), financija (bankomat, bar kod, *factoring*, *buyout*, debitna kartica, *revolving credit*, *tebanking*), marketinga (*brand*, *jingle*, *opinion marker*, *PR* i dr.), znanosti (*AIDS*, *bypass*, bioenergija, *Bluetooth*, environmentalizam i dr.), športa (plejmejker, *skateboard*, *snowboard* i dr.) i politike (*Amnesty International*, euroskepticizam, glasnost i dr.).

U poglavlju *Popis izmjena u Novom rječniku stranih riječi* piše da su uneseni nazivi iz „gotovo čitavoga područja informatike (*bitmap*, *browser*, *bug*, *byte*, *default*, displej, *desktop*, *hardver*, *interface*, makronaredba, *network* i dr.)”. To je naravno nemoguće jer se to područje izrazito brzo razvija i novi nazivi nastaju gotovo svakodnevno. Pretpostavljamo da su autori rječnika iz 2012. htjeli reći da se u novome rječniku nalaze nove natuknice koje se nisu nalazile u rječniku iz 1983. godine.

Autori rječnika iz 2012. navode da su uneseni i „nazivi iz svakodnevnoga života, kao i suvremeni žargon, npr. *spa*, *wellness*, šoping, *mobbing*, *blog*, *blockbuster*, *fast food*” te neki talijanizmi i germanizmi koji su nedostajali. Ističu da su za neke novounesene riječi ponuđene i „hrvatske istovrijednice”², npr. *desktop* – grafičko sučelje, *browser* – preglednik, dok su neke riječi objašnjene opisno kao npr. *blog*³, *blockbuster* itd. U skladu s time začuđuje što takve hrvatske istoznačnice nisu navedene za najčešće računalne nazive.

2. Ustroj rječničkoga članka

U rječniku iz 2012. godine rječnički članci skupljeni su u tzv. grozd koji se sastoji od izvedenih i srodnih riječi koje povezuje ista etimologija. U uvodnome

² Rječnik stranih riječi jednojezični je posebni rječnik, a ne prijevodni rječnik. U njemu se nalaze riječi stranoga podrijetla koje se nalaze u hrvatskome jeziku (standardnome, žargonima, dijalektima), pa je pogrešno govoriti o domaćim istovrijednicama o kojima govorimo u dvojezičnim i višjezičnim rječnicima.

³ Nije jasno ni koji je kriterij pri ukošenome navođenju natuknica iz engleskoga jezika jer su natuknice kao *spa*, *blog* i *desktop* također fonološki prilagođene, pa ih nije potrebno navoditi ukošeno.

poglavlju *Što je u rječniku dorađeno i izmijenjeno* piše: „preuređeni su grozdovi natuknica tako da su dosljedno usklađeni s etimologijom riječi”. Ako je noseća natuknica imenica, u grozdu se mogu naći pridjev, vršitelji radnje, glagol i glagolska imenica. Takvi grozdovi mogu biti veoma nepregledni što je vidljivo iz ove natuknice:

elèktrôn m. ⟨G -ôna⟩ grč. (elektron: »jantar«, v. elektrika) 1. *FIZ.* najmanji djelić negativnog elektriciteta; elektroni su sastavni dijelovi atoma u kojem se oni kreću oko pozitivno nabijene jezgre; masa elektrona je približno 1837,5 puta manja od atoma vodika; osim negativnog elektrona postoje pozitivni elektroni – pozitroni, a također i teški elektroni – mezotroni; 2. *KEM.* laka legura magnezija i aluminija; primjenjuje se uglavnom u izgradnji aviona; **elektròničkî -ā, -ō** prid. koji se odnosi na elektroniku; **elektròničkā enciklopèdija** *INFORM.* enciklopedija pohranjena na nekom računalnom mediju (primjerice CD-ROM-u), sadrži interaktivno sučelje i multimedijalnu građu; **elektròničkā glàzba** *MUZ.* glazba stvorena isključivo pomoću računala i elektroakustičkih uređaja; **elektròničkā knjîga** digitalizirana kopija tiskane knjige; e-knjiga, *e-book*; **elektròničkā pōšta** isto što i: *e-mail*; **elektròničkā trgòvina** trgovanje putem računala spojenih na internet; e-trgovina, *e-commerce*; **elektròničkî nòvac** termin koji opisuje novčane transakcije putem interneta; **elektròničkō bankárstvo** *BANK.* bankovno poslovanje uz upotrebu računalnih sustava interneta, e-bankarstvo, *e-banking*; **elektrònika** ž. ⟨DL -ici⟩ *FIZ.* područje elektrotehnike, bavi se proučavanjem i konstruiranjem sprava, aparata itd. kojima se djelovanje osniva na kretanju elektrona i nabijenih čestica kroz vakuum, plinove i poluvodiče (čvrsto stanje), moderna elektronika se uglavnom odnosi na poluvodiče, osim za neke specijalizirane potrebe; **elèktrònskî, -a, -o** prid. koji se odnosi na elektrone; **elèktrònskā cîjev** v. elektronka; **elèktrònskî mikròskop** optički instrument koji upotrebljava snop elektrona (što ga proizvodi jedna elektronska leća) da se dobije povećana slika sitnih predmeta; postiže mnogo veća povećanja nego običan (optički) mikroskop; **elèktrònskî mōzak** vrsta stroja za računanje, preteča kompjutora⁴

Takva obradba otežava uporabu rječnika jer se npr. natuknica *elektronička pošta* nalazi unutar velikoga grozda dok je istoznačna rjeđa natuknica *e-mail* samostalna jer ne pripada nijednomu tvorbenom gnijezdu.

⁴ U rječniku iz 2012. u definiciji natuknice *elektronski mozak* nalazi se i naziv *kompjutor*. To posebno začuđuje ako se uzme u obzir da se u definiciji natuknice *elektronski mozak* u rječniku iz 1983. ne nalazi riječ *kompjutor* nego *stroj*. Osim toga, ispravni bi naziv trebao glasiti *elektronički mozak* jer je pridjev *elektronički* tvoren od *elektronika*. Više o nesustavnoj uporabi naziva *računalo* i *kompjutor* vidi u potpoglavlju 4.2.

e-mail (čit. 'i:meil) *KRAT.* engl. (*electronic mail*: »elektronička pošta«) *INFORM.* a) sustav za prijenos poruka pomoću računala ili terminala spojenih na neku komunikacijsku mrežu; b) elektronička poruka; usp. elektronička pošta, v. pod: elektron; **e-mail adresa** adresa koju čini skup odabranih riječi i znakova na koju se upućuju elektroničke poruke

3. Natuknica

3.1. Pravopisne neujednačenosti

3.1.1. Neujednačenost pri pisanju pokrata

U tablicama koje slijede vidi se kako je u *Rječniku stranih riječi* iz 2012. posve neujednačeno pisanje pokrata. Neke su pokrate pisane ukošeno (*DHTML*), dok su druge pisane obično (*PDF*), valjda zbog pogrešnoga shvaćanja pravila o ukošenome pisanju stranih riječi koje se ne odnosi na pokrate ni na imena. U ostalim pregledanim rječnicima pokrate se u skladu s pravopisnim pravilima dosljedno ne pišu ukošeno.

Neujednačeno pisanje pokrata pojavljuje se i unutar samoga rječničkog članka. U definiciji natuknice *DHTML*, *HTML* je prvi put napisano obično (dinamički *HTML*), a drugi je put ukošeno (usp. *HTML...*).

Kiš (2000.)	HER (2004.)	Panian (2005.)	Novi Klaić (2012.)
	DHTML <i>krat. int.</i> prošireni programski jezik za Internet s ubačenim skriptnim programima za postizanje interaktivnosti i dinamičnosti; <i>dinamički HTML, usp. HTML, XML engl. Dynamic Hypertext Markup Language</i>	Dynamic Hypertext Markup Language (DHTML) – Dinamički HTML. Sadržaj na Webu koji se mijenja sa svakim pogledavanjem stranice. Uz primjenu dinamičkog HTML-a, upisivanje iste Web adrese može rezultirati pojavom različite Web stranice, ovisno o mnogobrojnim parametrima, kao što su: zemljopisna lokacija čitatelja, vrijeme u danu, prethodno posjećena stranica, profil korisnika i sl. Za stvaranje dinamičkog HTML-a koriste se razne tehnologije, a neke od njih su: CGI skripte, kolačići, Java i Active X.	DHTML <i>engl. (KRAT. za Dynamic Hypertext Markup Language) INFORM.</i> prošireni programski jezik za internet s ubačenim skriptnim programima za postizanje interaktivnosti i dinamičnosti; <i>dinamički HTML, usp. HTML, XML</i>
PDF <i>krat. PDF</i> (→Portable Document Format). Portable Document Format pp. – prenosi-vi format dokumenta – format datoteke koji omogućuje isti oblik dokumenta bez obzira na kojoj se platformi ili računalu dokument upotrebljava (npr. uvijek isti grafički izgled, izbor fontova i sl.); proizvod tvrtke Adobe Systems, Inc. (vidjeti također <i>Acrobat</i>); vrlo je pogodan za prijenos Internetom.	PDF <i>m krat. inform.</i> format zapisa dokumenata na računalima, osobito prikladan za distribuciju preko Interneta i međusobno neusklađivim računalnim platformama <i>engl. Portable Document Format®</i>	Portable Document Format (PDF) – Format datoteke koji je razvila tvrtka Adobe. PDF hvata informacije o formatiranju iz različitih aplikacija stolnog izdavaštva, što mu omogućuje slanje formatiranih dokumenata i njihovo prikazivanje na primateljevu zaslonu ili pisaču upravo onako kako je to tvorac dokumenta želio. Za pregledavanje datoteke u PDF-u potreban je Acrobat Reader, aplikacija koju tvrtka Adobe distribuira besplatno.	PDF <i>KRAT. engl. (Portable Document Format) INFORM.</i> format zapisa dokumenata na računalima, osobito prikladan za distribuciju preko interneta i međusobno neusklađivim računalnim platformama

3.1.2. Neujednačenost pri pisanju velikoga i maloga početnog slova

Facebook i *Twitter* društvene su mreže čija bi imena trebalo pisati velikim početnim slovom, no *twitter* je napisano malim početnim slovom. Činjenica o nepostojanju natuknica *Facebook* i *Twitter* (i *društvena mreža*, engl. *social network*) u pregledanim informatičkim rječnicima govori o zastarjelosti tih rječnika te o potrebi za izradom novih.

Facebook (čit. 'feisbuk) engl. globalna društvena internetska mreža koja omogućuje korisnicima povezivanje i socijalizaciju s ljudima koji su im bliski i koji rade, studiraju i žive oko njih, potpuno besplatan za sve korisnike; web servis koji je 2004. godine osnovao Mark Zuckerberg, bivši student Harvarda

twitter (čit. tvitər) engl. («cvrkut») *INFORM.* slobodni društveni internetski servis koji omogućuje kontakte s pomoću brzih i čestih razmjena informacija veličine do 140 slova; informacije se nalaze na osobnoj stranici pošiljatelja i mogu biti pristupačne samo krugu njegovih prijatelja odnosno »sljedbenika«, ukoliko autor tako odredi

3.2. Naglasni sustav

U uvodu rječnika iz 2012. piše i „usklađena je i dosljedno provedena akcentuacija natuknica, dodani su akcenti koji su grješkom izostali s uobičajenih mjesta te izostavljene su akcenatske varijante koje nisu uobičajene u hrvatskom jeziku”. Uočavamo da su u rječnik dodani, doduše u zagradama, silazni naglasci na nepočetnome slogu (bez ikakve oznake da je tu riječ o razgovornome funkcionalnom stilu) koji nisu značajka hrvatskoga standardnog jezika i ne nalaze se u rječniku iz 1983. godine. To je slučaj s natuknicom *direktorij* koja se nalazi i u rječniku iz 1983. godine, iako u njemu nema računalno značenje. To je značenje dodano u rječniku iz 2012. U tablici navodimo obradbu i nekih drugih natuknica koje pripadaju istomu naglasnom tipu kao i riječ *direktorij*.

Klaić (1983.)	Novi Klaić (2012.)
dirèktōrīj , -ija (pored: dirèktōrījūm) kolegij vlastodržaca u buržoaskim državama u naročitim historijskim momentima...	dirèktōrīj (pored: dirèktōrij) m. ⟨G -ija⟩ srlat. (<i>directorium</i>) 1. POL., POV. kolegij vlastodržaca u naročitim historijskim momentima... <i>INFORM.</i> popis datoteka...
oràtōrīj , -ija (pored: oràtōrījūm)	oràtōrīj (pored: oràtōrij) m. ⟨G -ija⟩
laboràtōrīj , -ija (pored: laboràtōrījūm i laboràtōrija)	laboràtōrīj (pored: laboratōrij) m. ⟨G -ija⟩
teritōrīj (pored: teritōrīja , -ijē i teritōrījūm , -uma)	teritōrīj (pored: teritōrij) m. ⟨G -ija⟩

Smatramo da su se autori rječnika iz 2012. godine morali pridržavati Klaićeva naglasnoga sustava koji se temeljio na standardnojezičnoj normi utemeljenoj na novoštokavskim naglasnim pravilima, ponajprije zato što nesustavno kršenje te norme nepotrebno narušava sustav.

U rječniku iz 1983. godine u posuđenicama nisu navedeni likovi s naglaskom na zadnjemu slogu ni oni sa silaznim naglaskom u sredini riječi. Ako su već takvi naglasci dodani u rječnik iz 2012., morali su biti navedeni kao razgovorni.

U rječniku iz 2012. navodi se i natuknica *bòld* pod kojom se nalazi i podnatuknica *boldíрати* (pored: *bòldati*). Tu vidimo nesustavnost obradbe jer, ako je u natuknici *bòld* kratkosilazni naglasak, nema razloga da se on u izvedenici *bòldati* mijenja u kratkouzlazni.

bòld m. mn. {N -ovi} engl. (bold)... **boldíрати**
(pored: **bòldati**)

U računalnome nazivlju (i žargonu)⁵ iznimno su česti glagoli na *-irati*. Njihova je obradba u ovome rječniku posve nesustavna. Dok je kod glagola *defragmentíрати* naveden ispravan prezentski oblik *defragmentìtırām*, kod glagola *dekodíрати*, koji pripada istomu morfološko-naglasnom tipu, pogrešno je naveden završetak *-ìrām*. Sustavan bi oblik, kao i kod glagola *defragmentíрати*, bio *dekòdìrām*. Samo letimičnim pregledom obradbe prvoga lica prezenta glagola na *-irati* vidimo posve nesustavno izmjenjivanje četiriju modela:

1. potpuni ispis *defragmentíрати* – *defragmentìtırām*, *resetíрати* – *resetìtırām*, *deinstalíрати* – *deinstàlìrām*.
2. ispis završetka od naglašenoga samoglasnika *abandoníрати* – *-ònrām*
3. ispis završetka od suglasnika ili suglasničkoga skupa koji prethodi naglašenomu samoglasniku *renonsíрати* – *-nònsìrām*
4. nenavođenje prvoga lica prezenta *editíрати* (nema *editìrām*).

Usto se i neki iznimno česti glagoli na *-irati* koji pripadaju računalnomu nazivlju/žargonu ne navode, npr. *logíрати*, *forvardíрати*, *loudíрати*.

4. Definicija

4.1. Oblikovanje definicija

Usporedbom definicija natuknica u promatranim općim i terminološkim rječnicima može se zaključiti da su definicije dodanih računalnih naziva nekri-

⁵ Budući da se u rječniku ne razlikuju žargonizmi od standardnojezičnih naziva, u ovome radu nećemo natuknice razvrstavati na standardnojezične (nazivlje) i žargonske. O razlikovanju standardnojezičnoga nazivlja i žargonizama u području računalstva vidi u Halonja i Mihaljević 2012.

tički preuzete iz *Hrvatskoga enciklopedijskog rječnika* bez ikakve konzultacije s ostalim računalnim ili općim rječnicima.

Kiš (2000.)	HER (2004.)	Panian (2005.)	Školski rječnik (2012.)	Novi Klaić (2012.)
<p>algorithm <i>pp.</i> al- goritam, postupnik, ispravan postupak – opis niza postupaka koji dovode do rje- šenja zadanog pro- blema; unaprijed za- dani skup definiranih pravila ili nare- daba za rješavanje određenog proble- ma konačnim bro- jem koraka; postu- pak koji korak po korak određuje kako riješiti problem; skup uputa koji opi- suje način izvođenja određenog zadatka; algoritam se može koristiti kao model za program, a izra- žavanje algoritma u formalnom jezi- ku jedan je od glavnih koraka u pisanju programa; pomoću računala problem se može riješiti na više načina, tj. na teme- lju različitih algori- tama (vidjeti također <i>algorithmic language</i>); podrijetlo imena „algoritam“ dolazi od latiniziranog ime- na arapskog mate- matičara Al-Khwa- rizmija; pojam algo- ritma kakav se kori- sti u današnjem smi- slu uveo je matema- tičar Leibniz; <i>supr.</i> heuristic.</p>	<p>algoritam <i>m</i> (G -tma, N <i>mn</i> -tmi) 1. opis niza pos- tupaka koji do- vode do rješe- nja nekog pro- blema, skup pravi- la kako nešto učiniti; 2. mat. točan propis o izvođenju mate- matičkih opera- cija zadanim redo- slijedom s ci- ljem rješavanja određenog proble- ma [<i>Eukli-</i> <i>dov algoritam</i>; <i>algoritam uče-</i> <i>nja i nastave</i>]; 3. inform. logič- ki slijed operaci- ja koje će izvrši- ti računalni prog- ram; postupnik <i>konstr.</i> prema <i>grč.</i> arithmos: broj <i>srlat.</i> algo- rithmus, algorith- mus ← <i>arap.</i> Al-Khwarizmi, perzijski mate- matičar koji je u 9. st. u Europu uveo arapski sus- tav decimalnih brojeva</p>	<p>algorithm – Algo- ritam. Postupak ili konačan niz koraka za rješavanje odre- đenog problema. Da bi algoritam bio valjan, kora- ci moraju biti jed- nostavni i jedno- značni. Algoritmi mogu biti izraženi u bilo kojem jezi- ku, od prirodnih je- zika poput engles- kog, do program- skih jezika, po- put FORTRAN-a ili Java. Algoritmi se koriste svakod- nevno. Tako je, pri- mjerice, i recept za kuhanje nekog jela algoritam. Većina programa, s iznim- kom nekih aplika- cija umjetne inte- ligencije, zasniva se na algoritmima. Razvijanje elegant- nih algoritama, a to su algoritmi koji zahtijevaju najma- nji mogući broj ko- raka za rješava- nje određenog pro- blema, jedan je od glavnih izazova u programiranju.</p>	<p>algoritam <i>im. m.</i> (G algoritma; <i>mn.</i> N algoritmi, G algoritāmā) 1. in- <i>form.</i> postupak, odnosno niz ko- raka koji dovo- de do rješenja za- danoga problema; <i>sin.</i> postupnik 2. <i>mat.</i> točan popis o izvođenju mate- matičkih operaci- ja zadanim redo- slijedom radi rje- šavanja odrede- noga problema [<i>Euklidov</i> ~]</p> <p>pøstupnik (G pøstupnika; <i>mn.</i> N pøstupnīcī, G pøstupnīkā) <i>in-</i> <i>form.</i> postupak, odnosno niz kora- ka koji dovode do rješenja zadanoga problema; <i>sin.</i> al- goritam</p>	<p>algoritam <i>m.</i> (G -tma) (konstr. prema grč. <i>ári-</i> <i>thmos</i>: »broj«); srlat. (<i>algorith-</i> <i>mnus, algorith-</i> <i>mus</i> iz ar. <i>Al-</i> <i>-Hawārizmī</i>, perzijski mate- matičar koji je u 9. st. u Euro- pu uveo arap- ski sustav deci- malnih brojeva) 1. MAT. pravilan postupak pri ra- čunanju (po Al- Hawārizmī, tj. iz grada Horezma, kako je glasio nadimak arap- skoga matema- tičara Muhame- da ibn Muse); 2. <i>INFORM.</i> pos- tupnik, logič- ki slijed opera- cija koje će iz- vršiti računal- ni program; algoritamski, -ā, -ō prid.; algoritamski jèzik <i>INFORM.</i> programski je- zik koji proble- me rješava al- goritmima; usp. ALGOL</p>

Kiš (2000.)	HER (2004.)	Panian (2005.)	Školski rječnik (2012.)	Novi Klaić (2012.)
<p>alpha <i>pp.</i> alfa, alfa–inačica, alfa–verzija – prva funkcionalna inačica novoga programa (vidjeti također <i>alpha testing</i>).</p>	<p>alfa ž 1. <i>lingv.</i> prvo slovo grčkog alfabeta; 2. <i>pov.</i> u grčkom sustavu bilježenja brojeva oznaka za 1; 3. <i>mat.</i> oznaka za prvi u nizu kutova; 4. <i>kem.</i> oznaka pojedinih izomera; 5. <i>astron.</i> oznaka najsjajnije zvijezde u nekom zvijezdu; 6. <i>inform.</i> oznaka za nedovršenu inačicu programa koja je u ranoj fazi programiranja s brojnim »bugovima«, gdje se piše malim slovom <i>a</i> i pridaje iza brojke koja označuje stupanj gotovosti programa [program 0.45a, alfa-program], usp. beta¹</p>	<p>alpha version – Alfa inačica. Vrlo rana inačica (verzija) softvera koja još ne sadrži sve mogućnosti planirane u konačnoj inačici. Tipično, prije no što ga se proglasi završenim, softver prolazi kroz dvije faze testiranja. Prvu fazu, nazvanu alfa testiranjem, obično izvode korisnici unutar kompanije koja taj softver razvija. Druga faza, nazvana je beta testiranjem, uključuje u proces provjere softvera ograničen broj vanjskih korisnika.</p>		<p>Ālfa ž. lat. (<i>alfa</i> iz grč. <i>alpha</i>) 1. <i>ASTRON.</i> najveća zvijezda u nekom zvijezdu [npr. Alfa u Kolima Malim] (S. S. Kranjčević; M. Krleža); <i>Alfa Centauri</i> (čit. ... cen'tauri) <i>ASTRON.</i> trostruka zvijezda vidljiva s južne Zemljine polukugle; najmanja od njih zove se Proksima (<i>proximus</i>: »najbliži«) i ona je nama najbliža zvijezda u svemiru; 2. (ālfa) a) ime prvoga slova grčkog alfabeta, a; b) <i>MAT.</i> oznaka za prvi u nizu kutova; 3. a) <i>KEM.</i> oznaka pojedinih izomera; b) <i>INFORM.</i> oznaka za nedovršenu inačicu programa koja je u ranoj fazi programiranja s brojnim »bugovima«; gdje se piše malim slovom <i>a</i> i pridaje iza brojke koja označuje stupanj gotovosti programa; usp. beta</p>

Kiš (2000.)	HER (2004.)	Panian (2005.)	Školski rječnik (2012.)	Novi Klaić (2012.)
bookmark <i>int.</i> oznaka – mogućnost programa za traženje i pregledavanje dokumenata na svjetskoj mreži pomoću koje se pamte jedinstvene adrese izvora podataka, tj. davatelja usluga kako bi mu se pri idućem posjetu moglo izravno pristupiti.	bookmark (<i>izg.</i> bükmark) <i>m int.</i> obilježeno mjesto, kratica preko koje se može izravno pristupiti nekoj Internet adresi; oznaka	bookmark (a) Označiti dokument ili određeno mjesto u dokumentu radi lakšeg ponovnog pronalaženja. Skoro svi Web preglednici podržavaju obilježje koje dopušta pohranu URL adrese Web stranice tako da se ta stranica kasnije može lako pronaći i posjetiti. (b) Oznaka ili adresa kojom se označuje određeni dokument ili određeno mjesto u dokumentu.		bookmark (čit. ‘bukma:rk) engl. <i>INFORM.</i> oznaka, obilježeno mjesto, kratica preko koje se može izravno pristupiti nekoj internetskoj adresi
buffer (1) <i>mem.</i> međuspremnik, međumemorija, suspremnica – prihvatna memorija koja služi za privremeno spremanje podataka ako se podaci prenose iz jednog uređaja u drugi ili iz jedne memorije u drugu; privremeno rezervirani memorijski prostor za zadržavanje podataka pri ulazu – izlazu...	buffer (<i>izg.</i> bāfer) <i>mn</i> bāferi) <i>inform.</i> vrsta memorije u računalu koja se koristi za privremeno pohranjivanje podataka dok se prenosi od jedne jedinice do druge; međumemorija, međuspremnik Δ buffer- <i>zona vojn.</i> tampon-zona (<i>iz-</i> među zaraćenih strana i sl.)	buffer – Privremena memorija. (a) Područje memorije, obično RAM-a. Svrha je većine privremenih memorija brza, razmjerno kratkotrajna pohrana podataka koja središnjem procesoru omogućuje rukovanje podacima prije njihova prijenosa u uređaje. Procesi čitanja i pisanja podataka na disk razmjerno su spori, tako da mnogi programi promjene u podacima bilježe prvo u privremenu memoriju, da bi potom njen sadržaj zapisali na disk... (b) Stavljati podatke u privremenu memoriju.	međuspremnik <i>im. m.</i> {G međuspremnika; <i>mn.</i> N međuspremnici, G međuspremnikā} <i>inform.</i> privremena memorija za brzu i razmjerno kratkotrajnu pohranu podataka koja središnjemu procesoru omogućuje rukovanje podatcima prije njihova prijenosa u uređaje	buffer (čit. ‘bafər) engl. <i>INFORM.</i> vrsta memorije u računalu koja se koristi za privremeno pohranjivanje podataka dok se prenosi od jedne jedinice do druge; međuspremnik, međumemorija; <i>buffer</i> zona <i>VOJN.</i> tamponzona (<i>iz-</i> među zaraćenih strana i sl.)

Kiš (2000.)	HER (2004.)	Panian (2005.)	Školski rječnik (2012.)	Novi Klaić (2012.)
hacker <i>žar.</i> haker – (1) osoba koja je vješta u programiranju, osobito u strojnom jeziku i koja potanko poznaje sve tajne računalnog sustava, ali, za razliku od profesionalaca, obično ne radi u tvrtki koja se bavi proizvodnjom programske ili sklopovske opreme ili svoje znanje koristi i izvan profesionalne djelatnosti; osoba koja se bavi računalima više zbog zabave i skupljanja znanja nego zbog materijalne dobiti... (2) <i>fig.</i> osoba koja izrađuje namještaj sjekirom	håker <i>m. inform. žarg.</i> 1. a. onaj koji je obuzet programiranjem i kompjuterskom tehnologijom b. onaj koji se ne zadovoljava programiranjem, već želi proučavati srce nekog operativnog sustava ili programa 2. onaj koji potajno i neovlašteno upada u tuđa računala ili u mreže, provjeravajući ili mijenjajući programe i podatke pohranjene u njima	hacker – Haker. Kolokvijalni naziv za računalnog entuzijasta, osobu koja uživa učiti programske jezike i računalne sustave i često se može smatrati stručnjakom za pojedine teme. Iako često poprima negativne konotacije, među profesionalnim programerima ovome se terminu može pristupiti i afirmativno. Negativni imidž hakeri su dobili nakon što su ih masovni i popularni mediji pomalo nespretno i nestručno poistovjetili s pojedincima koji neovlašteno pristupaju računalnim sustavima s namjerom krađe ili promjene podataka. Hakeri smatraju da se u tom slučaju radi o tzv. <i>krekerima</i> ⁶	håker <i>im. m.</i> <G håkera, V håkeru; <i>mn.</i> hakeri, G håkērā) <i>razg.</i> osoba vješta u programiranju, osobito u strojnome jeziku, koja se, za razliku od profesionalaca, svojim vještinama ne služi radi ostvarenja materijalne koristi, nego za zabavu ili skupljanje znanja	håker <i>m. engl.</i> (<i>hacker</i> : »hack, sjeći, udariti, probiti put«) <i>INFORM.</i> tko potajno i neovlašteno upada u tuđa računala ili u mreže, provjeravajući ili mijenjajući programe i podatke pohranjene u njima

Definicija natuknice Alfa veoma je slična onoj u HER-u, samo što nema odrednicu *lingv.* (umjesto toga značenje je stavljeno u zagrade) te *pov.* Informatička je definicija gotovo ista kao u HER-u. U Kiševu rječniku ponuđene su hrvatske prijevodne istovrijednice (sinonimni niz), a postoji i uputnica na natuknicu *alpha testing*. U Panianovu je rječniku značenjem najbliža natuknica *alpha version*, ali su opisane i alfa i beta faza testiranja softvera⁷. Ponuđeno je i jednoznačno prijevodno rješenje *alfa inačica*. U Kiševu rječniku uputnica na *beta-verziju* ne postoji.

⁶ Usp. Halonja i Milković 2005.

⁷ U skladu s pravopisnim pravilima hrvatskoga jezika treba pisati *alfa-verzija* (ili *alfa-inačica*) i *beta-verzija* (*beta-inačica*).

Definicija riječi *algoritam* samo se neznatno razlikuje od one u HER-u (npr. u gramatičkome bloku nedostaje nominativ množine, a u HER-u se kao isto značnica spominje i *postupnik*, koji se navodi i u *Školskome rječniku*). U Kiševu i Panianovu rječniku opisi su veoma iscrpni. U Kiševu se rječniku također spominje i ime arapskoga (perzijskoga) matematičara Al-Hawārizmīja (Al-Khuwārizmija), koji je u 9. st. u Europu uveo arapski sustav decimalnih brojeva, po kojemu je algoritam i dobio ime, a nude se i prijevodne istoznačnice (sinonimni niz). U Panianovu se rječniku kao hrvatski naziv navodi samo *algoritam*.

Definicija riječi *bookmark* u HER-u je ista s tom razlikom da je u Klaićevu rječniku u definiciji pridjev *internetski* pravilno napisan. Definicije u Kiševu i Panianovu informatičkom rječniku iscrpnije su i uključuju činjenicu da oznaka služi radi naknadnoga lakšeg pronalaženja mrežne stranice.

Definicija riječi *buffer* u HER-u potpuno je ista, razlika je samo u tome što se u HER-u nalazi gramatički blok, a u Kiševu i Panianovu rječniku definicije su mnogo iscrpnije i, što je najvažnije, odmah na početku nude i hrvatske istoznačnice (Kišev rječnik više njih, tj. sinonimni niz, a Panianov nudi samo jedan hrvatski naziv). U *Školskome rječniku* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje i Školske knjige nalazi se natuknica *međuspremnik* (definicija je kombinacija definicija iz Kiševa i Panianova rječnika).

Natuknica *haker* također je preuzeta iz HER-a, ali u HER-u ima i dodatno značenje.

4.2. Uporaba istoznačnica u definicijama

U definicijama se posve nesustavno upotrebljavaju istoznačni nazivi. Prikazat ćemo to na nesustavnoj uporabi općeprihvaćenoga i preporučenoga naziva *računalo* i nepreporučenoga naziva *kompjuter*:

èkrān m. ⟨G -ána⟩ fr. (*écran*) **1.** bijelo platno napeto na okviru na kojem se demonstriraju slike s dijapozitiva i filmova; **2.** fluorescentna površina katodne cijevi na kojoj se stvara slika na televizoru, odakle i naziv »mali ekran« uopće za televiziju odn. televizor; **3.** *INFORM.* dio monitora priključenog na **kompjuter** na kojem se pojavljuju slike i tekst nastali u **kompjuteru**; zaslon

gateway (čit. 'geitvei) engl. *INFORM.* **računalo** koje povezuje više različitih mreža i usmjeruje podatke među njima

4.3. Netočni podatci u definicijama

U definicijama se nalaze i netočni podatci. Naziv *bug* rabio se i prije 20. stoljeća za različite neobjašnjive mehaničke i inženjerske probleme. Arhetipski slučaj programskoga *buga* bio je kvar u elektromehaničkome računalu Mark II. Ustanovljeno je da je riječ o moljcu zarobljenome između dvaju električnih releja. Moljac je pažljivo uklonjen i zalijepljen u servisnu knjigu 9. rujna 1947. godine. Unatoč tomu, katkad se taj događaj smješta u 1946. ili 1945. godinu. Računalni su operateri taj slučaj zabilježili kao prvi stvarni slučaj pronađenoga kukca (*bug*) u računalu. Servisna je knjiga u kojoj se nalazi zalijepljeni moljac izložena u muzeju Smithsonian (Smithsonian National Museum of American History) u Washingtonu, u Sjedinjenim Američkim Državama.

Dakle, nije riječ o kukcu koji je pronađen 1952. godine u računalu Univac I, kao što se spominje u novome Klaićevu rječniku, nego je riječ o 1947. godini i računalu Mark II. U Panianovu rječniku stoji da se događaj odigrao 1945. godine, što također nije točno.

Nadalje, HTML nije programski nego prezentacijski jezik za izradu mrežnih stranica, koji mrežnim prebirnicima daje podatke o sadržaju i strukturi učitanе stranice. Dakle, riječ je o jeziku za opisivanje i oblikovanje mrežnih stranica te za označivanje hipertekstnih dokumenata. Isti je slučaj i s DHTML-om i XML-om (jezikom za opisivanje strukturnih podataka).

Kiš (2000.)	HER (2004.)	Panian (2005.)	Novi Klaić (2012.)
bug <i>pp.</i> pogreška, kvar – (1) sintaktička pogreška ili logička pogreška u programskom kodu; (2) <i>sk.</i> kakav god kvar ili pogreška u izvedbi sklopovske opreme ili programskoj podršci; (3) smetnja; (4) prislušni uređaj; uređaj za prisluškivanje; (5) <i>fig.</i> buba, mušica, kukac.	bug (<i>izg.</i> båg) <i>m</i> (N <i>mn</i> bågovi) 1. <i>inform.</i> pogreška u programu ili operativnom sistemu; 2. <i>meton.</i> skriven, protuzakonito podmetnut mikrofon za prisluškivanje	bug – Doslovno: buba, kukac. Računalna pogreška u kodu. Pogreška, manjkavost ili nedostatak u softveru ili hardveru koji uzrokuje probleme u radu programa. Često je uzrokovana konflikt-nim situacijama u softveru kada se aplikacije pokušaju pokrenuti u paru. Prema predaji, prva računalna „buba“ bila je stvarna, živa buba koju su, 1945. godine na Harvardu, pronašli između dva električna releja u računalu Mark II, a njena je prisutnost uzrokovala često padanje stroja.	bug (čit. bag) engl. (»kukac«, prema jednomu događaju iz 1952. kada je u računalu UNIVAC I ušao kukac i zaustavio njegov rad) 1. <i>INFORM.</i> pogreška u programu ili operativnom sustavu; 2. skriven, protuzakonito podmetnut mikrofon za prisluškivanje

	<p>DHTML <i>krat. int.</i> prošireni programski jezik za Internet s ubačenim skriptnim programima za postizanje interaktivnosti i dinamičnosti; dinamički HTML, <i>usp.</i> HTML, XML <i>engl.</i> Dynamic Hypertext Markup Language</p>	<p>Dynamic Hypertext Markup Language (DHTML) – Dinamički HTML. Sadržaj na Webu koji se mijenja sa svakim pogledavanjem stranice. Uz primjenu dinamičkog HTML-a, upisivanje iste Web adrese može rezultirati pojavom različite Web stranice, ovisno o mnogobrojnim parametrima, kao što su: zemljopisna lokacija čitatelja, vrijeme u danu, prethodno posjećena stranica, profil korisnika i sl. Za stvaranje dinamičkog HTML-a koriste se razne tehnologije, a neke od njih su: CGI skripte, kolačići, Java i Active X.</p>	<p>DHTML <i>engl. (KRAT. za Dynamic Hypertext Markup Language) INFORM.</i> prošireni programski jezik za internet s ubačenim skriptnim programima za postizanje interaktivnosti i dinamičnosti; dinamički HTML; <i>usp.</i> HTML, XML</p>
<p>HTML <i>krat. (→ HyperText Markup Language).</i> HyperText Markup Language <i>jez., p.</i> hipertekstovni programski jezik – programski jezik za izradbu hipertekstovnih dokumenata na svjetskoj mreži; jedna od poznatijih primjena međunarodnog standarda za kodiranje teksta, strukturiranje i opisivanje dokumenata na svjetskoj mreži; omogućuje uporabu oznaka za sastavne dijelove dokumenta (npr. zaglavlja ili ulomaka), dopušta uporabu slika ili zvuka s tekstom te hipervezu s ostalim dokumentima.</p>	<p>HTML <i>krat. int.</i> osnovni programski jezik na kojem se temelji web, <i>usp.</i> DHTML, XML <i>engl.</i> Hypertext Markup Language</p>	<p>HyperText Markup Language (HTML) – Jezik za oblikovanje sadržaja, prvenstveno teksta, na Web stranicama, te ugradnju hiperpoveznica u tako oblikovani sadržaj.</p>	<p>HTML <i>engl. (KRAT. za Hypertext Markup Language) INFORM.</i> osnovni programski jezik na kojem se temelji web; <i>usp.</i> DHTML, XML</p>

	<p>XML (izg. iks em el) <i>krat. int.</i> prošireni HTML, programski jezik za web, <i>usp. HTML, DHTML engl. Extended Markup Language</i></p>	<p>eXtensible Markup Language (XML) – Specifikacija koju je razvio W3C. Značajno reducirana inačica SGML-a (<i>Standard Generalized Markup Language</i>), oblikovana posebno za Web dokumente. Dizajnerima Web dokumenata omogućuje stvaranje vlastitih, specifičnim potrebama prilagođenih komandnih oznaka (<i>tagova</i>), potrebnih za definiranje, prijenos, provjeru i tumačenje podataka među aplikacijama i organizacijama.</p>	<p>XML (čit. iks em el) engl. (<i>KRAT. za Extended Markup Language</i>); <i>INFORM.</i> prošireni HTML, programski jezik za web; <i>usp. HTML, DHTML</i></p>
--	--	--	--

5. Odrednice

U *Rječniku* iz 2012. godine nalazi se odrednica *razg.* (kako piše u popisu kratica, ili *RAZG.*, kako piše u rječničkim člancima), a ne nalazi se odrednica *žarg.* (ni *ŽARG.*). Analizirajući natuknice koje se nalaze pod odrednicom *inform.* (kako piše u popisu kratica, ili *INFORM.*, kako piše u rječničkim člancima) nameće se potreba za razgraničenjem standardnojezičnih i žargonskih (razgovornih) naziva jer su neki nazivi unatoč stranomu podrijetlu postali i standardnojezični nazivi, dok su drugi iz standardnoga jezika isključeni ili mu rubno pripadaju, tj. pripadaju razgovornomu stilu standardnoga jezika. U leksikografskoj je praksi žargonizme često teško razlučiti od kolokvijalizama⁸. Žargonizmi pripadaju žargonu, a kolokvijalizmi razgovornomu funkcionalnom stilu standardnoga jezika. Zanimljivo je da u cijelome rječniku nema ni jedne natuknice označene odrednicama *inform.*, *razg.*

Za primjer smo uzeli obradbu natuknica *blog* i *guglati* te usporedili njihovu obradbu u analiziranim rječnicima.

⁸ Radeći na *Školskome rječniku hrvatskoga jezika* te na *Hrvatskome pravopisu* došli smo do zaključka da je granica između žargonizama i kolokvijalizama toliko tanka da ju je za sve riječi nemoguće dosljedno provesti te smo stilskom odrednicom *razg.* označili i žargonizme i kolokvijalizme. Dakle, često je u praksi nemoguće dosljedno razgraničiti kolokvijalizme i žargonizme, ali je potrebno razgraničiti znanstvene nazive koji pripadaju standardnomu jeziku od žargonizama i kolokvijalizama koji bi mogli zajednički biti označeni oznakom *razg.*

Kiš (2000.)	HER (2004.)	Panian (2005.)	Školski rječnik (2012.)	Novi Klaić (2012.)
	blòg <i>m int.</i> publikacija na Internetu otvorena za kontinuirano nadopisivanje, može biti individualna i kolaborativna	blog – (a) Web zabilješka. Skraćeno od Web log. Web stranica koja služi kao javno dostupno osobno glasilo pojedinca. Obično se osvježava dnevno te ocrta osobnost autora. (b) Postaviti i održavati Web log.	blòg <i>im. m.</i> (G blòga; <i>mn.</i> N blògovi, G blògōvā) v. mrežni dnevnik pod dnevnik dnêvnik (G dnêvnika; <i>mn.</i> N dnêvnici, G dnêvnikā) 1. knjiga ili bilježnica u koju se bilježi ono što se svakoga dana događa ili radi 2. dnevne novine koje izlaze svakoga dana 3. emisija vijesti na radiju ili televiziji koja izvještava o najnovijim događajima mrežni ~ <i>inform.</i> mrežni tekst koji se sastoji od zapisa u obrnutome vremenskom slijedu tako da se najnoviji zapisi nalaze na vrhu stranice; <i>sin.</i> (blog)	blòg <i>m. engl.</i> (<i>blog</i> , krat. za <i>weblog</i> ; to <i>blog</i> : »održavati i dodavati sadržaj blogu«) <i>INFORM.</i> publikacija na internetu u obliku dnevnika, osobna web stranica ⁹ koju obično održava netko redovito pišući kakve komentare, opise događaja ili objavljujući slikovne materijale ili video zapise; sve se prikazuje obrnutom kronologijom (najnoviji članci nalaze se na vrhu stranice), sadržaj ne podliježe nikakvom »čišćenju« (filtriranju ili cenzuri) i posjetitelji stranice mogu dodavati svoje komentare
Definirana je samo natuknica Google u značenju programa za pretraživanje na internetu, ali ne i kao glagol google u značenju traženja informacija s pomoću Googlea.		Definirana je samo natuknica Google kao najuspješnije Web mjesto, ali ne i kao glagol google u značenju traženja informacija s pomoću Googlea.		gùglati <i>gl. nesvrš.</i> (prema nazivu internetskoga pretraživača Google) <i>INFORM.</i> pretraživati, tražiti što na internetu

⁹ Trebalo bi pisati *web-stranica* ili još bolje *mrežna stranica*.

Uspoređujući obradbu natuknice *guglati* s drugim natuknicama u istome rječniku, možemo uočiti da se glagoli koji pripadaju računalnomu žargonu donose vrlo nesustavno. Na primjer pod natuknicom *back up* u značenju ‘sigurnosna kopija podataka’ naveden je glagol *bekapirati* u značenju ‘napraviti *back up*’ (sigurnosnu kopiju). No to nije sustavno provedeno i kod ostalih naziva (npr. *bookmark* – *bukmarkirati*, *host* – *hostati* i sl.).

6. Zaključak

Izvorni Klaićev rječnik izvrstan je za vrijeme u kojemu je nastao, ne samo u leksikografskim nego i u kulturnim okvirima. I sam je Klaić bio svjestan stalnoga prodora novih riječi i nemogućnosti da ih se sve obuhvati knjigom jer u trenutku u kojemu se knjiga objavljuje već se pojavljuju nove riječi. Zanimljivo je kako je o tome problemu progovorio još 1966. u predgovoru 4. izdanju svojega rječnika: „Ovom je izdanju povećan format, jer je bilo mnogo prigovora na oblik i opseg knjige, a građa je uvelike proširena nekim elementima od kojih je – smatramo – potrebno posebno istaći ovo: 1. Uneseni su mnogi novi pojmovi i rezultati iz suvremenog napretka tehnike, pogotovo iz područja svemirskih letova, pri čemu će dakako biti i stanovitih manjkavosti, jer se gotovo svakoga dana događa nešto novo (npr. Luna 2, Venera 3) i mnoge su informacije ovakve vrste koje su unesene u rukopis na početku izrade ovoga četvrtog izdanja kao sasvim svježje, pri izlasku knjige već bile zastarjele. Gdje god je bilo tehnički moguće, građa je ažurirana, no nikad nismo sigurni da možda baš u času kad se knjiga doštampava ili uvezuje, neko novo umjetno svemirsko tijelo ne otvara novu epohu u nauci i tehnici i prokrčuje sebi put u ovakve knjige, ili ulazi u upotrebu neki novi dosad nepoznati ili nepotrební pojam (tako je npr. u rječnik ušao pojam laser ili – kako ga u Beogradu štampaju lejzer – i sva potraga u rječnicima za etimologijom te riječi ostala je bez uspjeha. Pri samom završetku štampanja knjige, kad je slovo L već davno bilo gotovo i kad se u njem ništa više nije moglo mijenjati, autor je saznao da je to kratica od: Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation, što znači – pojačavanje svjetlosti stimuliranim odašiljanjem zračenja. A na tramvaje i automobile, na kojima se vrši pouka u vožnji, stavljeno je upravo ovih dana slovo L umjesto dosadašnjeg škola, ali u rječnik više nije na određenom mjestu moglo ući da to znači franc. lection, tj. lekcija, učenje, vježba. Jednako nije mogla biti zabilježena ni sudbina Gemini 8, dok su npr. Gemini 6 i 7 još mogli biti uneseni u posljednju reviziju...”

Klaić je umro 1983. godine, pa se u njegovu rječniku nalazi tek pokoji računalni naziv. U rječnik iz 2012. godine nekritički su uneseni računalni nazivi koji

su nesustavno obrađeni. Primjerice, nedopustivo je da se u definicijama neporučeni ili zastarjeli nazivi (*kompjuter, elektronska pošta*) pojavljuju zajedno s preporučenim nazivima, potvrđenima u struci i prihvaćenima u uporabi. Isto tako se u definicijama ne bi smjele nalaziti netočne i neprovjerene činjenice.

Ovdje se nameće potreba normiranja informatičkoga i računalnoga nazivlja. Svakako bi u jednome kapitalnom leksikografskom djelu kao što je Klaićev *Novi rječnik stranih riječi* trebalo ujednačiti i usustaviti informatičko i računalno nazivlje.

Na kraju možemo citirati riječi Ognjena Price kojega citira Klaić u svojem izdanju iz 1966. godine: „...I na kraju treba dakako kazati završnu riječ. Može li se u tom pogledu učiniti išta bolje nego citirati prvoga autora ove knjige. Ognjen Prica napisao je godine 1938: Potreba jednog rječnika stranih riječi, koje se upotrebljavaju u hrvatskom jeziku, osjeća se danas više nego ikada. Moderni život sa svojim međunarodnim vezama, u tehničkom i uopće u kulturnom pogledu, uveo je i stalno uvodi u naš jezik strane riječi. A hrvatski je jezik kulturni jezik, jezik naroda, koji već tisuću godina pripada zapadnoevropskom kulturnom krugu. Ovim ne mislim reći da ne treba jezik čistiti od suvišnih stranih riječi. Ondje gdje imamo dobru hrvatsku riječ, nepotrebno je i smiješno upotrebljavati stranu riječ. Ali isto je tako smiješno nastojati izbaciti sve strane riječi iz hrvatskog jezika. To je uostalom i nemoguće, jer jezik nijedne evropske kulture, pa ni hrvatske, ne može biti bez stranih riječi.”

Literatura:

- ANIĆ, VLADIMIR I DR. 2004. *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Europa Press Holding – Novi Liber. Zagreb.
- BIRTIĆ, MATEA I DR. 2012. *Školski rječnik hrvatskoga jezika*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Školska knjiga. Zagreb.
- HALONJA, ANTUN; MIHALJEVIĆ, MILICA. 2012. *Od računalnoga žargona do računalnoga nazivlja*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.
- HALONJA, ANTUN; MILKOVIĆ, ALEN. 2005. *Hacker, cracker i lamer – u čemu je razlika? Jezik u društvenoj interakciji: zbornik radova*. Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku. Zagreb – Rijeka. 205–212.
- KIŠ, MIROSLAV. 2000. *Englesko-hrvatski i hrvatsko-engleski informatički rječnik*. Naklada Ljevak. Zagreb.
- KLAIĆ, BRATOLJUB. 1966. *Veliki rječnik stranih riječi, izraza i kratica*. Zora. Zagreb.

- KLAIĆ, BRATOLJUB. 1983. *Rječnik stranih riječi: tuđice i posuđenice*. Nakladni zavod Matice hrvatske. Zagreb.
- KLAIĆ, BRATOLJUB; ŠKOLSKA KNJIGA. 2012. *Novi rječnik stranih riječi*. Školska knjiga. Zagreb.
- PANIAN, ŽELJKO. 2005. *Informatički enciklopedijski rječnik*. Europa Press Holding. Zagreb.
- PRICA, OGNJEN. 1938. *Rječnik stranih riječi*. Znanost i život. Zagreb.

Computer Terminology in the *New Dictionary of Foreign Words* by Bratoljub Klaić and Školska knjiga

Abstract

The paper analyses the lexicographic treatment of computer terms in the *New Dictionary of Foreign Words* by Bratoljub Klaić and Školska knjiga. The analysis focuses on the structure of the dictionary entry of computer terms which have the label *INFORM*. Certain elements of the dictionary entry are analysed (entry-word, morphology and accentuation, definition, stylistic labels). Lexicographic treatment of computer terms is compared to that in contemporary bilingual English-Croatian dictionaries of computer terminology (Kiš, Panian) as well as with the entries of computer terms in general Croatian desk dictionaries (HER, *Školski rječnik hrvatskoga jezika*).

Ključne riječi: Bratoljub Klaić, *Rječnik stranih riječi*, računalno nazivlje, leksikografija

Key words: Bratoljub Klaić, *Dictionary of Foreign Words*, computer terminology, lexicography